

De la Mediterrània a l'Atlàntic

Autor: **Joseph Ribas**

Traducció: **Gabriel Bas i Borràs**

Els Pirineus a pas de gegant

El 8 de juliol del 1968, un equip de pirineistes sortí de la cota 0, ran de mar, de Banyuls de la Marenda, i després de 38 etapes arribaren a Hendaia, a l'Atlàntic. S'havia creat l'Alta Ruta Pirinenca. Aquest reportatge explica com es va portar a terme aquest projecte, a cura de Georges Véron i altres homes, que va ser publicat el 1974 com a *Haute Randonnée Pyrénéenne*.

Que aquest treball sigui també un homenatge a aquest gran excursionista que fou G. Véron, mort el passat 13 de març del 2005. N. de la R.

Es diu Geert van Keulen. És australià. Havia vingut de les antípodes per fer la «travessa integral pirinenca». Vam coincidir, l'estiu passat, al coll de l'Ullat, a l'Albera, la vigília de la darrera etapa abans del Mediterrani.

El món és petit. Cap dins d'una motxilla, d'un retall de tela de tenda, d'un àlbum de fotos, d'un bloc de notes.

Geert van Keulen ens va ensenyar els seus apunts; fent camí per la Pèira Sant Martin (Pierre Saint-Martin), el Vinhamala (Vignemale), Gavarnia, Certascan, el Canigó: una escriptura atapeïda i inclinada, croquis, aquarel·les, la remor d'aigua viva d'un torrent, les siluetes turmentades de pins recargolats, la llum líquiescent d'una vesprada plujosa en un cel esblanqueït, imatges de cops d'ull, de cabanes, de refugis.

A l'altre cap del món, a vint mil quilòmetres de distància, sens cap mena de dubte, el nostre pirineista australià no veu emergir, més enllà del límit de les seves fabulacions, cap horitzó de cims i colls inabastable al seu desig.

Com ell, centenars, milers de caminants han seguit el mateix itinerari pels Pirineus, d'una mar a l'altra, des que es va establir el 1968.

FOTO: J. ALTADILL

FOTO: J. ALTADILL

FOTO: D. WENGUAL

A dalt: Midi d'Ossau.

Al mig: Vall de Pineta a la tardor.

A baix: Ull de Ter i el Gra de Fajol.

Doble pàgina: A dalt del pic de Pavots.

Un virtuós de fer travessa

El projecte de recórrer els Pirineus de l'Atlàntic a la Mediterrània no era pas una idea nova. No teníem coneixement que un Parrot, un Chausenque i tants altres abans que Bepmale ja ho havien fet. I quants d'altres després.

El 1968, Georges Véron tenia 35 anys i unes comes fogoses. Sentia defici si s'havia d'aturar massa sovint fent camí. Es refredava, deia. L'atzar li havia donat un company massa mal preparat per seguir-lo en etapes llargues. Ell, esportiu, entrenat, metòdic; l'altre, contemplatiu, curt de condicions. Mai cap parell semblava més desaparellat i, tanmateix, la seva avinença hauria pogut ser presa, aleshores i en anys successius, com un referent.

Georges Véron caminava sota control de rellotge i brúixola; el seu company, segons l'humor del moment o el peu amb què s'havia llevat al matí, a la galana o esperitat. Per cada un d'ells el temps no tenia la mateixa mesura, ni els mapes la mateixa escala. Al matí, en emprendre la marxa, partien junts; era rar veure'ls arribar junts, al vespre.

Tal va ser el cas, una nit, fent camí vers Ulldeier. La tempesta rugia al coll de la Marrana, el cel en trànsit: un temps endiablant. Véron i el seu company anaven a les palpentes, en plena boira. No sé pas qui

va deixar l'altre, però se separaren. Cadascú al seu aire. L'endemà es tornaren a trobar. Véron va acollir el seu amic de manera jovial i condescendent: «¡Salut, artista!», que en consumava la diferència. ¿Es pot viure amb un artista? Tanmateix, Véron, a la

seva manera, també ho era. Un músic compon amb el metrònom, fixa la mesura pel ritme de l'aparell, amb l'orella atenta a les oscil·lacions. Véron es guiava amb el cronòmetre i orquestrava amb variants i atalls les recerques d'itineraris. A la vegada jutge i cànon, un virtuós del caminar que practicava el *crescendo*, el *presto*, l'*andante* i el *mobile* amb contrapunt d'orgue (o d'orgull), fixat en els horaris, a cada caminada millorats moltes vegades refent camins per guanyar uns minuts, col·locant la barra sempre més amunt com en un memorable Font-romeu / la Presta: ¡50 km d'alta muntanya que s'empassa amb 8 hores i 18 minuts!

«¡Ja et veig fent els Pirineus d'un cap a l'altre!», li etzibà el seu company.

Vet aquí com propostes anodines, acudits banals, deixats anar sense més ni més, poden tenir conseqüències determinants per al comportament d'una vida.

¿Van ser aquests mots? El cas és que, en endavant, Véron va amollar els frens i es va llançar en el que podia semblar una aventura però que, madurament raonada, afaiçonada, remodelada, esdevindria, d'un estiu a l'altre, una caminada clàssica d'altitud, pels Pirineus.

Georges Véron caminava sota control de rellotge i brúixola; el seu company, segons l'humor del moment o el peu amb què s'havia llevat al matí, a la galana o esperitat.

Flor de neu
o edelweiss.

FOTO: D. MENGUAL

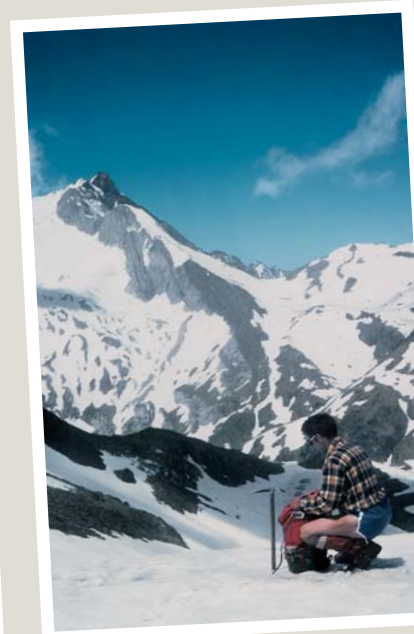

Darrera del llac d'Ayous,
el pic del Midi d'Ossau,
el senyor dels Pirineus.

El tue de Mulleres. Vista des
del massís de la Maladeta.

L'àlbum
de fotos de
Georges
Véron

El Vinhamala des del
coll dels Gentianes.

Campament a les
oulettes de Gaube, al
peu del Vinhamala.

FOTOS: GEORGES VÉRON

Al coll dels Gorgs Blancs.

FOTO: J. M. SALA

El portilló d'Oo.

El primer raid, en 38 etapes, representà una gesta que Véron repetiria, estiu rere estiu durant sis anys.

Més de 300 dies d'investigacions en temps acumulat, la seva pacient recerca culminà amb el recorregut de 43 etapes, finalment editat l'any 1974.

Així va néixer el projecte de la travessia completa dels Pirineus, assumida, des que va ser concebuda, amb esperit d'emulació personal d'anar més enllà d'un mateix, amb la voluntat de portar el somni com més amunt millor.

Atrevir-s'hi era el mot clau del projecte, la pedra de toc que obriria el camí i empenyeria els indecisos a travessar-ne el llindar, a reeixir; l'audàcia, egoista o no, d'un de sol té virtuts pedagògiques exemplars i generoses.

Un recorregut d'alta muntanya

Un bon nombre d'articles a la premsa precediren una reunió preparatòria, en una sala de segona classe de l'estació de Bordeus. S'hi parlà de tendes, sacs de dormir, itineraris, bo i desplegant mapes i docu-

ments diversos, sota els ulls estupefactes dels viatgers que es demanaven devers quina Citera tot aquell jovent es preparava per embarcar.

Es fixà el fet de comptar amb dos equips: l'un partiria d'Hendaia, i l'altre, de Banyuls de la Marenda; la trobada es faria a la Renclusa, a finals de juliol.

L'anàlisi comportava cent anàlisis: meteorologia, vacances, dates d'exàmens, casaments, responsabilitats personals, distribució de competències, flora, fauna, llegendes, història, activitats humanes de les comarques en joc, el seny i les cames, podríem dir. I presidint l'escena, un cartell de l'SNCF que, noblesa obliga, invitava a visitar els Pirineus.

L'esdevenidor immediat pintava clar, llevat que havíem omès la previsió de la maltempsada que esclataria el maig del 68 en algunes zones de turbulència.

Vam haver de renunciar a fer dos equips. Només un arrencaria de Banyuls de la Marenda, cap a l'oest, seguint el sol. Georges Véron, cap de colla, un veterà lluitador de camins; Charles Etchepare, el qual no tindria prou mà esquerra per contenir la platxèria de

tres estudiants captats per a l'aventura: Georges Lus-sac, Caude Major i Jean-Marie Neau, els quals, en una ocasió, en veure sortir de darrere una bardissa l'Avi, a l'Albera, motxilla a l'esquena, guarnit de corretjams, amb tota la puixança dels seus 64 anys, el batejaren amb el nom de Panzer.

Cinc pirineistes, doncs, a peu d'obra, a la cota 0, ran de mar, i amb el sol a l'esquena.

Sortida: l'Illa Grossa a Banyuls de la Marenda. Punt 0 absolut, per colls de vinyes i bosquets de suredes, per pendissos esqueixats d'esquistos; preludi de la llarga caminada per sinuoses carenes superposades que domina la massa equilibrada del primer gran pic dels Pirineus: el Canigó.

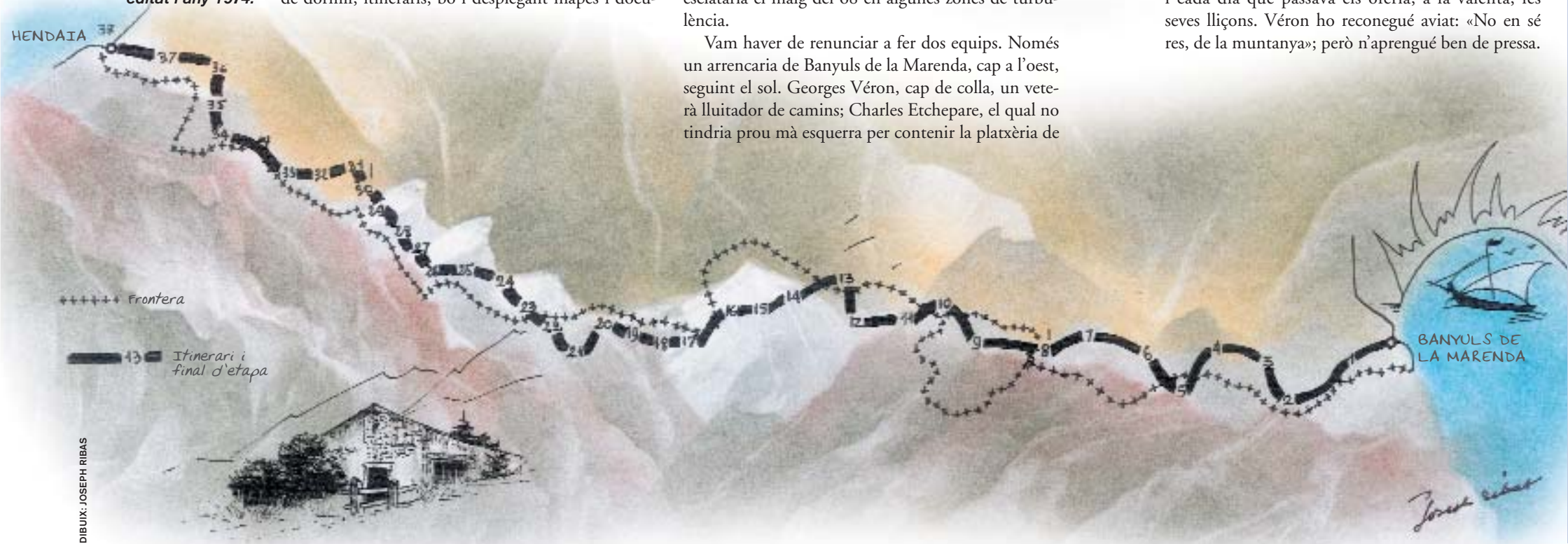
Som a 8 de juliol de 1968. Dies a venir, mai el sol ixent no els trobarà on el sol ponent els havia deixat. Les hores matinals els acompanyen de bon matí per tresqueres que Véron coneixia perfectament; d'etapa en etapa, per les Salines, Avetera, Merialles i Ulldeter, els mateixos indrets dels seus bateigs de muntanya, els primers recorreguts per on van entrenar en anys anteriors el seu vigor, la seva obsessió insaciable per la relació distància-temps que faria d'horaris i de desnivells els seus blocs de notes. El rellotge, la brúixola i l'altímetre eren, en ordre creixent d'utilitat, els tres instruments que regulaven el seu mètode.

M'agrada que l'etimologia d'aquest mot (*mètode*) signifiqui 'la progressió que es fa al llarg del camí fins a arribar a terme', ja que, camí enllà, l'experiència comptava menys, i era per mitjà de la intuïció i de la interpretació del terreny que calia descodificar del mapa els itineraris successius: Andorra, el Pas de la Casa, Ransol, Tristaina, port de Boet; l'Alt Pallars, Tavascan, Mont-roig, Montgarri; la Vall d'Aran, Arties, l'Hospital de Viella (Ospital de Vielha); l'alta muntanya es presentava finalment davant d'ells, i cada dia que passava els oferia, a la valenta, les seves lliçons. Véron ho reconegué aviat: «No en sé res, de la muntanya»; però n'aprenué ben de pressa.

L'ésser més sociable va sempre a la recerca d'un camí solitari.

Davant la Maladeta s'anunciaven les etapes més extraordinàries. Sovint fora camí, per morrenes en què la neu accentuava el pendent, per passos tallats al rocam, prenent decisions invocant el sentit comú i la prudència per superar, un dia i un altre, un recorregut d'alta muntanya de vistes audaces i superbes:

	lloc	altitud a l'inici de l'etapa	desnivell total de l'etapa
1	Banyuls de la Marenda	0 m	
2	coll de l'Ullat	938 m	1.400 m
3	santuari de les Salines	1.020 m	1.000 m
4	mines d'Avetera	1.500 m	1.800 m
5	refugi de Merialles	1.700 m	1.800 m
6	refugi d'Ulldeter	2.200 m	800 m
7	Font-romeu	1.500 m	1.200 m
8	Portella de la Grava	2.080 m	900 m
9	el Pas de la Casa	2.090 m	1.000 m
10	Ransol	2.200 m	1.200 m
11	estanys de Tristaina	2.200 m	1.200 m
12	port de Boet	1.700 m	1.000 m
13	Tavascan	1.100 m	1.200 m
14	refugi de Mont-roig	2.846 m	1.900 m
15	Montgarri	1.700 m	1.200 m
16	Arties	1.400 m	500 m
17	l'Hospital de Viella	1.630 m	1.000 m
18	pla dels Aigualluts	2.200 m	1.700 m
19	pla dels Estanys	1.700 m	1.300 m
20	refugi d'Estós	1.840 m	700 m
21	riu de la Poma	1.600 m	900 m
22	la Pineta	1.300 m	1.000 m
23	refugi de Tucarroya	2.667 m	1.550 m
24	refugi de Bayssellance	2.551 m	1.500 m
25	refugi de l'Arrivet	1.866 m	700 m
26	refugi de l'Arrivet	2.070 m	1.400 m
27	cabana de Sòques	1.415 m	1.100 m
28	estanys d'Ajons	1.947 m	1.100 m
29	cabanes d'Udapat	1.000 m	600 m
30	refugi Labérouat	1.500 m	1.000 m
31	Lakeleta	1.500 m	800 m
32	Larrañe (Larrau)	636 m	700 m
33	xalet Pedro	950 m	700 m
34	Beherebide	350 m	700 m
35	Aldude	370 m	1.400 m
36	coll de Buztanzelai	760 m	1.200 m
37	Bidarrai	70 m	500 m
38	Sara	70 m	300 m
39	platja d'Hendaia	0 m	1.200 m

DIBUIX: JOSEPH RIBAS

FOTO: D. MENGUAL

A dalt: vall de Pineta.

A baix: Mont Perdut.

Pàgina següent: circ de Troumouse.

FOTO: J. ALTADILL

Remunyé, Lliterola, Perdiguero, els Gorgs Blancs, Calhauàs, Aigüestortes, Aigües Cruces. L'alta carena dreçava les seves crestes, els seus pics on les pàgines més glorioses del pirineisme despertaven l'eco d'ascensions cèlebres i de «primeres» heroiques que, de Perrod a Arland, consagraren els grans noms de la conquesta. Segurament, l'espai més prestigiós, el més grandios dels Pirineus, abans de la davallada del coll superior d'Aigüestortes, sota el Bachimala i la Punta del Sabre, devers Viadós, fins a enforcar els camins que, per la banda sud, vénen de Bielsa, pel coll de Pardines.

La llegenda i la ficció teixeixen, ací, un entramat de pistes on s'encreuen, trama amb ordit, els fils novel·lescos del passatge de Robinson Crusoe cap a Rioumajor (Rioumajou); la vista sobre els Posets atenuant tot just el somni pels pendissos herbats o els grenys rocosos de serra Marquès.

Pirineus fabulosos

«La muntanya s'ha de merèixer», se sol dir. Però els més meritoris no són pas els qui passen alegrement per carenes i colls. El do més preciós rau en la continença que hom té de la natura. La natura no és solament plaer dels ulls, sinó lliçó de vida. Res no ens és donat. Allò que ens afalaga els sentits ho percebem amb humilitat, sabent que anem de pas, efímers, mentre que la natura resta amb la seva immutable varietat de formes.

No ens hauria de sorprendre que Véron trobi en la contemplació del que és bell l'actitud moral que esborra els egoismes i ens «fa millors».

Les altures de Barroda i Bayssellance, per Tromosa (Troumouse), Hears (Héas) i Gavarnia ofereixen, en compendi, un atlas de torrents, estanyols i crestes calcàries ordenades en una successió de cims i parets, d'on es desprenen, solemnes i puixants, els vesants glacera del Mont Perdut i, més enllà, les del Vinhamala, abans d'abordar, cara nord o cara sud, un dels circuits més corprenedors del Pirineu central entorn del Vathlaitós (Balaïtous).

Al cor de l'alta muntanya, els colls de Lavedan i del Palàs culminen a la frontera i obren pas cap a les etapes més llargues del recorregut, a les envistes del pic del Midi d'Ossau. ¡El darrer gegant de la serrallada! Irreal, corprenedor a la vesprada, quan la seva silueta es capbussa en les aigües fredes dels estanys d'Ajons (Ayous), una presència que capta llarg temps l'esguard, subjuga i remet a la memòria, des d'Ollivier fins als germans Ravier, les pàgines del llibre de les hores més audaces, més arriscades del pirineisme d'escalada.

La travessada dels Pirineus imposa una tria d'itineraris, un perfil que margina llocs tan excepcionals com els paisatges de l'entorn d'Ajons, o el vertiginós camí de la Mâtüre, entra la vall d'Ossau i la d'Aspe.

Del coll de Somport a Arlet, seguint després la carena fronterera fins al coll de Pau o de Palo, entre el circ de Lescun i la vall aragonesa d'Hecho, el relleu encamina la progressió cap a Ansabère. Coronat d'agulles, les parets desafien els grimpadors, però

FOTO: D. MENGUAL

a Ansabère són els pastors que us acullen a la cabana ancestral de pedra seca.

La Iru-Errege-Maia (Mesa de los Tres Reyes) i el pic d'Auñamendi (pic d'Anie) dominen un dels paisatges més fabulosos dels Pirineus de les Arres: un alfabet lunar gravat per les aigües sobre la pedra calcària, que desxifra curioses llegendes.

Aviat es perfila a l'horitzó el pic d'Ori, el darrer dos mil abans de la lenta ondulació dels turons bascos que se submergeixen sota el bosc d'Irate, a la línia de partió d'aigües de la Mediterrània i l'Atlàntic. El cel ample i profund anuncia l'oceà.

Des del mirador d'Iparla fins al Larrun (La Rhune), darrer ressalt abans de la mar, l'itinerari recupera camins de fe cap a Compostel·la; els de la història, d'ençà dels romans, i els de l'Invisible, d'ençà la creació.

A la platja d'Hendaia, al terme del viatge, els cinc pirineistes es descalçaran els borceguins i entraran, encordats, a l'aigua, fins als turmells, davant la gran sorpresa dels banyistes d'estiu.

Una iniciativa amb futur

El primer raid, en 38 etapes, representa per si mateix el banc de proves a gran escala d'una gesta que Véron repetiria a peu d'obra, estiu rere estiu.

Repetida durant sis anys, més de tres-cents dies d'investigacions en temps acumulat, la seva pacient recerca desembocà en un recorregut més conforme amb la idea de trespasar per les altures; correcció d'itineraris, correcció d'horaris, finalment i sobretot airejar l'Ariège, regió

superba i salvatge, darrer bastió dels Pirineus a obrir portes.

Iniciativa oberta. Les dotze edicions de la guia toponímica *Haute Randonnée Pyrénéenne* (HRP) i les diferents edicions en anglès, català i castellà donen testimoni del zel persistent i gairebé obsessiu per millorar constantment el recorregut, per enriquir-lo, remudat amb variants, amb noves vies, amb «bucles», amb giragonses que dupliquen o tripliquen a vegades les possibilitats d'elecció sobre el terreny.

L'èxit de la guia *Haute Randonnée Pyrénéenne* prové en gran part d'aquesta adaptabilitat.

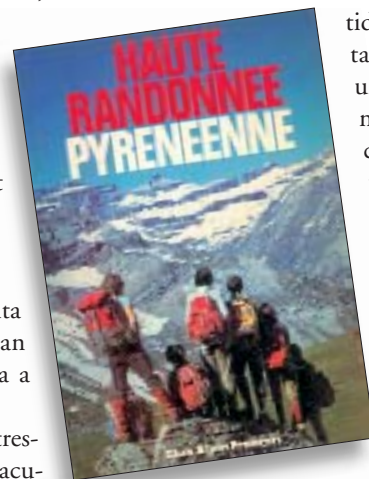
És una guia en projecció; en creació contínua.

Els primers passos es fondran en pols però les múltiples petjades, cada estiu repetides, reprendran, fil per randa, una tasca sempre començada de nou: un teixit espès, dret i revés estretament compactats. El camí, cadascú per on l'enfil·li. ¡És així com una obra és bella! Inacabada.

Algú pot pensar que, a l'origen, aquesta guia va estimular l'expansió d'aquest recorregut pedestre abans que l'activitat no es desenvolupés durant els anys setanta.

Les incitacions eren rares. La de Véron esdevingué ràpidament exemplar, determinant.

Un dels seus mèrits és haver fet accessible, a milers de practicants correctament entrenats, bons coneixedors de l'alta muntanya, allò que abans d'ells evidenciava aventura i intrepidesa.

La Travessia del Pirineu, de G. Véron, també anomenada Alta Ruta Pirinenca, proposa un itinerari dividit en 43 etapes i 49 variants, que permeten recórrer els indrets més significatius dels Pirineus des de l'Atlàntic fins a la Mediterrània. A l'esquerra, la segona edició (1976) de la versió original. A dalt la tercera edició (1995) de la versió en català publicada dins de la col·lecció de guies del CEC.